

EUROPEJSKI FUNDUSZ OBRONNY - NOWE WYZWANIE (JAKO SZANSA) PRZED POLSKIM SEKTOREM ZBROJENIOWYM

EUROPEAN DEFENSE FUND - A NEW CHALLENGE (AS AN OPPORTUNITY) FOR THE POLISH DEFENSE SECTOR

Mariusz TOMCZYK

Akademia Sztuki Wojennej, Wydział Zarządzania i Dowodzenia, Instytut Logistyki

Streszczenie

Unia Europejska, będąca wspólnotą państw, pomiędzy którymi nie ma ograniczeń w przepływie kapitału, ludzi dóbr i usług dąży do ustanowienia międzynarodowego, europejskiego rynku sprzętu wojskowego i uzbrojenia. Europejski Fundusz Obronny jest instytucją unijną, która wspiera kraje członkowskie w realizowaniu wspólnych projektów badawczo-rozwojowych. Dzięki temu polski sektor zbrojeniowy ma możliwość dodatkowego źródła finansowania, a także pozyskania nowych klientów w postaci innych krajów członkowskich. Wspólny rynek sprzętu i uzbrojenia podniesie poziom bezpieczeństwa obywateli Unii Europejskiej oraz pozwoli na redukcję kosztów związanych z realizacją projektów w obszarze obronności.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo, Europejski Fundusz Obronny, polski sektor zbrojeniowy

Abstract

European Union is a community of countries, where people, capital, merchandise and service can flow without restrictions. European Union wants to establish a common market of weapon and military equipment. European Defense Fund is an EU institution, which endorses member countries in carrying out joint research and development projects. Thanks to EDF Polish defense sector has an opportunity to find an additional source of financing and acquiring new clients in the form of other member countries. Common weapon and military equipment market will help to improve the security level of EU citizens and reduce costs related to projects in the field of defense.

Key words: security, European Defense Fund, Polish armament sector

Wstęp

Polski sektor zbrojeniowy jest jednym z podstawowych elementów gospodarczego bezpieczeństwa państwa. Jego funkcjonowanie ukierunkowane jest na strategiczne zaspokajanie potrzeb sił zbrojnych. To powoduje, że sektor zbrojeniowy jest szczególnie traktowany z punktu widzenia bezpieczeństwa i obronności państwa. O sile danego sektora (niezależnie od jego branży) w ogromnym stopniu decyduje jego poziom zaawansowania techniczno-technologicznego. Nie jest rzeczą nową, że siła każdej armii świata jest

definiowana w znacznym stopniu przez sprzęt, jakim dysponuje. Chcąc zwiększać swój potencjał bojowy, co roku kraje przeznaczają znaczne części swojego budżetu na badania i rozwój nowych technologii mających militarne zastosowanie. Należy przy tym podkreślić, że nowe technologie stosowane w broni i uzbrojeniu wojskowym z biegiem czasu znajdują zastosowanie także w życiu codziennym z korzyścią dla całego społeczeństwa. W związku z kształtowaniem się otwartego europejskiego rynku obronnego, polski sektor zbrojeniowy podlega licznym procesom przeobrażeń, restrukturyzacji i konsolidacji, które są niezbędne, aby sprostać konkurencji międzynarodowej.

Instytucją unijną, która najaktywniej zajmuje się problematyką europejskiego przemysłu obronnego jest Komisja Europejska. Dzięki monitorowaniu różnych aspektów bieżących uwarunkowań Komisja Europejska realizuje europejską politykę w zakresie przemysłu obronnego, która ma na celu promowanie konkurencji, innowacyjności, wspieranie małych i średnich przedsiębiorstw a także zapewnienie silnej bazy przemysłowej na rzecz Wspólnej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony¹. To właśnie z inicjatywy Komisji Europejskiej powstał Europejski Fundusz Obronny, który ma być bodźcem do ściślejszej współpracy pomiędzy krajami na europejskim rynku zbrojeniowym.

Celem artykułu jest przybliżenie Czytelnikowi problematyki Europejskiego Funduszu Obronnego na tle rynku sprzętu i uzbrojenia Unii Europejskiej ze szczególnym uwzględnieniem polskiego sektora zbrojeniowego.

Europejski Fundusz Obronny

Inicjatywy integracyjne podejmowane w sferze ekonomicznej, politycznej, społecznej a także bezpieczeństwa podejmowano w Europie od ponad pół wieku. Potrzeba zwiększenia potencjału obronnego Europy była kluczowym celem kolejnych podmiotów tworzonych na tym kontynencie. Proces tworzenia swobodnego przepływu dóbr, usług, kapitału i ludzi zapoczątkowała Europejska Wspólnota Gospodarcza. Należy zaznaczyć, że proces ten pomijał sferę dóbr i usług związanych z bezpieczeństwem i obronnością. Nawet w Traktacie o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej art. 346 oznacza, że żadne państwo członkowskie nie jest zobligowane do ujawniania informacji o realizowanych zamówieniach sprzętu i uzbrojenia jeśli będzie to naruszało jego bezpieczeństwo i godziło w żywotne interesy narodowe². Ponadto każde państwo członkowskie jeśli uznało takie działanie za konieczne, mogło wyłączyć przedsiębiorstwo z branży zbrojeniowej z zasad Unii Europejskiej w zakresie połączeń i monopoli. Było to potwierdzeniem pozostawienia polityki zbrojeniowej w gestii każdego państwa członkowskiego. W praktyce doprowadziło do protekcjonizmu narodowych rynków poprzez ochronę krajowych przedsiębiorstw z sektora zbrojeniowego. Utrzymujący się brak otwarcia europejskiego rynku obronnego skutecznie ograniczył łączenie potencjałów przedsiębiorstw i uzyskanie korzyści efektu skali, przez co dochodziło do równoległej realizacji zbliżonych programów zbrojeniowych przez państwa.

Jednym z przedsięwzięć mających na celu otwarcie rynków sprzętu i uzbrojenia poszczególnych państw członkowskich było utworzenie w 2004 roku Grup Bojowych Unii

¹[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/fiches_techniques/2013/060102/04A_FT\(2013\)060102_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/fiches_techniques/2013/060102/04A_FT(2013)060102_EN.pdf) (dostęp 12.06.2018).

²*Traktat o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej*, Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej 2012/C 326/01, Bruksela 2012, s. 194.

Europejskiej. Działania te nie doprowadziły jednak do znaczących zmian. Nadal panowała niechęć i protekcjonizm rynkowy. Brak zaufania pomiędzy rządami oraz różne cykle planowania zakupu sprzętu i uzbrojenia wojskowego zmniejszały zaangażowanie państw członkowskich we wspólne europejskie projekty zbrojeniowe. Tym samym nie miały możliwości rozwoju coraz bardziej zaawansowane programy zbrojeniowe ze względu na ograniczony potencjał i małą skalę zamówień. Dlatego podjęto działania, które skłoniły państwa członkowskie i przedsiębiorstwa sektora zbrojeniowego, aby częściej zachowywały się jak przedsiębiorstwa wielonarodowe. Dodatkowo, coraz to wyższe koszty nowych technologii obronnych oraz zmniejszający się europejski rynek sprzętu i uzbrojenia wojskowego powodowały, że w długim okresie europejski sektor zbrojeniowy nie był w stanie zachować odpowiedniego poziomu konkurencyjności. Polityka przemysłowo-obronna Unii Europejskiej, zgodnie, z którą państwa członkowskie mają realizować wspólnie projekty badawcze i rozwojowe dotyczące nowych technologii obronnych zakłada zbudowanie strategicznej autonomii Unii Europejskiej, potrzebnej do uzyskania wymaganego poziomu niezależności od USA oraz nawiązania skutecznej konkurencji na arenie międzynarodowej.

Realizując europejską politykę w zakresie przemysłu obronnego 7 czerwca 2017 roku utworzono Europejski Fundusz Obronny (European Defence Fund). Przedsięwzięcie to zostało zapowiedziane w Europejskim Planie Działań w Sektorze Obrony 30 listopada 2016 roku (European Defence Action Plan)³. Celem Europejskiego Funduszu Obronnego jest zacieśnienie współpracy międzynarodowej przedsiębiorstw w wyniku wspólnych projektów badawczo-rozwojowych. Wspólne inwestycje spowodują wzrost efektywności wydawanych środków i będą wstępem do stworzenia w Europie wspólnego rynku sprzętu i uzbrojenia. Europejski Fundusz Obronny stanowi instrument finansowy dla polityk finansowo-obronnych państw członkowskich w postaci kapitału możliwego do pozyskania przy realizacji wspólnych projektów. Jego istota polega na tym, że kapitał gromadzony w Europejskim Funduszu Obronnym pochodzi z budżetu Unii Europejskiej. Jest to przełom, ponieważ dotychczasowa polityka przemysłowo-obronna Unii Europejskiej ograniczała się do określenia zasad i procedur nabywania sprzętu wojskowego i uzbrojenia⁴ oraz regulacji obrotu takimi produktami⁵. Europejski Fundusz Obronny składa się z dwóch filarów. Struktura Europejskiego Funduszu Obronnego została przedstawiona na rysunku 1.

³ *European Defence Action Plan*, European Commission, Bruksela 2016, s.3.

⁴ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/81/WE z dnia 13 lipca 2009 r. w sprawie koordynacji procedur udzielania niektórych zamówień na roboty budowlane, dostawy i usługi przez instytucje lub podmioty zamawiające w dziedzinach obronności i bezpieczeństwa zmieniająca dyrektywy 2004/17/WE i 2004/18/WE, Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej 2009/L 216/76, Bruksela 2009.

⁵ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/43/WE z dnia 6 maja 2009 r. w sprawie uproszczenia warunków transferów produktów związanych z obronnością we Wspólnocie, Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej 2009/L 146/1, Bruksela 2009.

Rysunek 1. Struktura Europejskiego Funduszu Obronnego

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Defending Europe: The European Defence Fund Factsheet*, European Commission, Bruksela 2017, s. 2.

Europejski Fundusz Obrony jest instrumentem finansowym o charakterze międzynarodowym, dzięki któremu kraje członkowskie mogą korzystać z finansowego wsparcia. Fundusz opiera się na następujących filarach:

- badania;
- rozwój i nabycie (sprzętu i uzbrojenia wojskowego).

Pieniądze z Europejskiego Funduszu Obrony mogą być wykorzystane do finansowania projektów (sektora zbrojeniowego), w których uczestniczą minimum trzy podmioty z różnych krajów Unii Europejskiej. Specyfika finansowania projektów przez Europejski Fundusz Obrony została przedstawiona w rysunku 2.

	2017 – 2020	OD 2020
BADANIA Finansowane w całości i bezpośrednio z budżetu Unii Europejskiej	90 mln Euro	500 mln Euro/rok
ROZWÓJ Projekty finansowane przez państwa przynajmniej w 80%	2 mld Euro	4 mld Euro/rok
Współfinansowanie z budżetu Unii Europejskiej do 20 %	500 mln Euro	1 mld Euro/rok

Rysunek 2. Zasoby finansowe Europejskiego Funduszu Obronnego

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Defending Europe: The European Defence Fund Factsheet*, European Commission, Bruksela 2018, s. 2.

Europejski Fundusz Obrony oferuje wsparcie finansowe w obszarze naukowo-badawczym i rozwoju technologii obronnych. Innowacyjne badania w zakresie nowych technologii i produktów obronnych są finansowane w całości bezpośrednio z budżetu Unii Europejskiej. Szczególnie ważne z punktu widzenia Unii Europejskiej (tym samym Europejskiego Funduszu Obronnego) są wspólne (minimum 3 podmioty z 3 krajów członkowskich) w projekty dotyczące takich dziedzin jak np. elektronika, metamateriały, robotyka lub oprogramowanie szyfrujące. W latach 2017-2020 w ramach funkcjonowania Europejskiego Funduszu Obronnego przeznaczono środki finansowe w wysokości 90 mln euro – w tym 25 mln euro przeznaczono na finansowanie projektów w roku 2017. Natomiast

po roku 2020 budżet Europejskiego Funduszu Obronnego będzie wynosił 500 mln euro rocznie. Przeznaczenie tak ogromnej kwoty uczyni Unię Europejską największym inwestorem na badania w sektorze zbrojeniowym w Europie. Drugi filar Europejskiego Funduszu Obronnego dotyczący rozwoju i nabycia sprzętu i uzbrojenia wojskowego ma celu zachęcenie krajów członkowskich do kooperacji przy rozwijaniu nowych technologii (np. wspólne budowanie prototypów, co wymaga dużych nakładów finansowych) oraz wspólnego nabywania sprzętu i uzbrojenia. W obszarze projektów dotyczących (wspólnych) programów rozwoju nowych technologii Europejski Fundusz Obronny przeznaczy 500 mln euro do roku 2020. Natomiast po roku 2020 roczny budżet funduszu na ten cel będzie wynosił 1 mld euro⁶.

Warunkiem uzyskania pomocy finansowej z Europejskiego Funduszu Obronnego jest zasada, że wkład krajów członkowskich (podmiotów) w finansowanie projektu nie może być niższy niż 80% , a dofinansowanie z funduszu nie może być wyższe niż 20% wartości projektu. Dzięki budżetowi funduszu wynoszącemu 90 mln euro (filar badań) oraz 500 mln euro (filar rozwoju) do roku 2020, całkowita kwota inwestycji możliwa w tym okresie do wygenerowania na rynku sprzętu i uzbrojenia może wynieść nawet 2 mld 590 mln euro (z czego 590 mln euro stanowi pomoc finansową Europejskiego Funduszu Obronnego). W wyniku planowanego zwiększenia nakładów finansowych na Europejski Fundusz Wzrostu do roku 2020, całkowita wartość inwestycji na rynku sprzętu i uzbrojenia wygenerowana przez fundusz może wynieść nawet 5,5 mld euro rocznie (500 mln euro stanowi pomoc finansowa funduszu na badania w pierwszym filarze, 1 mld euro stanowi pomoc finansowa funduszu w drugim filarze, 4 mld euro pochodzi od wkładów państw członkowskich w projekcie)⁷.

Kwestia zakupu sprzętu i uzbrojenia wojskowego przez kraje członkowskie, która również jest obszarem aktywności, w którym funkcjonuje Europejski Fundusz Obronny nie polega na udzielaniu pomocy finansowej krajom członkowskim przez fundusz. Na tym etapie pomoc funduszu polega na zachęcaniu do wspólnych zakupów (i dzięki temu negocjacji ceny) oraz oferowaniu przez Europejski Fundusz Obronny sprawdzonych narzędzi finansowych oraz zunifikowanych warunków i umów ramowych⁸.

Należy zaznaczyć, że Europejski Fundusz Obronny nie wymaga, aby dany projekt badawczy był współfinansowany przez fundusz na każdym etapie jego realizacji. Tym samym jest możliwe uzyskanie pomocy finansowej w ramach projektu na wybranym etapie jego realizacji. Dofinansowanie z Europejskiego Funduszu Obronnego jest możliwe do uzyskania tylko w przypadku, gdy kraje członkowskie (uczestnicy danego projektu) będą zdecydowane na zakup produktu finalnego⁹.

Polski sektor zbrojeniowy

Branża zbrojeniowa przedsiębiorstw w Polsce jest częścią przemysłowego potencjału obronnego (PPO). Składowymi PPO są zasoby materialne i niematerialne polskiego przemysłu, zaspokajające potrzeby obronne państwa, w tym potrzeby SZ RP dotyczące wyposażenia w uzbrojenie i sprzęt wojskowy (UiSW). Obecnie na PPO składają się m.in.:

⁶ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-17-1508_en.htm (dostęp 13.06.2018)

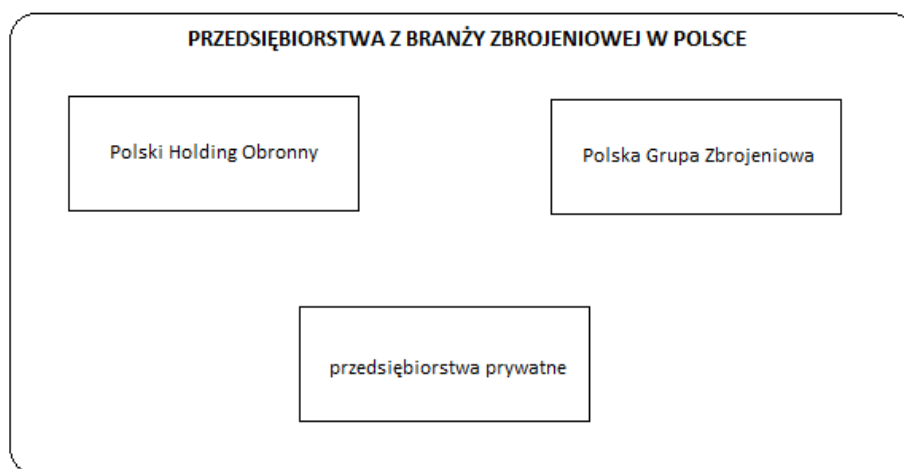
⁷ Ibidem.

⁸ A. Duda, *Europejski Fundusz Obronny jako szansa dla polskiego przemysłu obronnego (komentarz gen. bryg. rez. Adama Dudy)*, Fundacja Stratpoints 2017, s. 5.

⁹ *Defending Europe: The European Defence Fund Factsheet*, European Commission, Bruksela 2018, s. 2.

- spółki prowadzące działalność gospodarczą na potrzeby bezpieczeństwa i obronności państwa, w których właścicielem większości akcji lub udziałów jest Skarb Państwa;
- przedsiębiorstwa, których organem założycielskim jest minister obrony narodowej;
- jednostki badawczo-rozwojowe oraz spółki realizujące obrót z zagranicą towarami, technologiami i usługami o znaczeniu strategicznym dla bezpieczeństwa państwa¹⁰.

Coraz większe znaczenie na krajowym rynku obronnym zaczynają posiadać firmy bez udziału kapitału Skarbu Państwa. Szacuje się, że w roku 2011 około 30% przedsiębiorstw i instytutów, które uznały, że świadczą usługi bądź badania na rzecz obronności i bezpieczeństwa państwa stanowiła własność prywatną¹¹. Strukturę przedsiębiorstw polskiego sektora zbrojeniowego przedstawia poniższy rysunek.

Rysunek 3. Przedsiębiorstwa z branży zbrojeniowej w Polsce

Źródło: opracowanie własne.

Rysunek 2 przedstawia zarys struktury przedsiębiorstw z branży zbrojeniowej w Polsce.

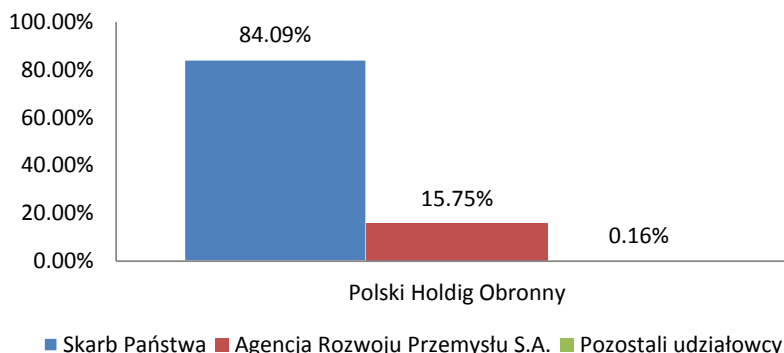
Grupa Polski Holding Obronny – poprzednio Grupa Bumar – jest to grupa amunicyjno-rakietowo-pancerna skupiona wokół Bumar sp. z o.o. na podstawie zapisów kolejnych rządowych programów restrukturyzacyjnych dotyczących przemysłowego potencjału obronnego, tj. *Strategii przekształceń strukturalnych przemysłowego potencjału obronnego w latach 2002-2005*¹² oraz *Strategii konsolidacji i wspierania rozwoju polskiego przemysłu obronnego w latach 2007-2012*¹³. Wykres 1 przedstawia strukturę własnościową Polskiego Holdingu Obronnego.

¹⁰<https://www.bbn.gov.pl/pl/bezpieczenstwo-narodowe/system-bezpieczenstwa-n/obronnosc/5976,Potencjal-obronny.html> (dostęp: 14.06.2018)

¹¹ S. Kułakowski, *Miejsce firm prywatnych świadczących usługi dla wojska w polskim systemie obronnym*, skrypt z Ogólnopolskiej Konferencji „Organizacja i struktura polskiego przemysłu zbrojeniowego i jego zaplecza badawczo-rozwojowego jako istotnego elementu systemu obronnego państwa”, Kielce 2012, s. 32.

¹²*Strategia przekształceń strukturalnych przemysłowego potencjału obronnego w latach 2002-2005*, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 2002, s. 26.

¹³*Strategia konsolidacji i wspierania rozwoju polskiego przemysłu obronnego w latach 2007-2012*, Warszawa 2007, s.18.

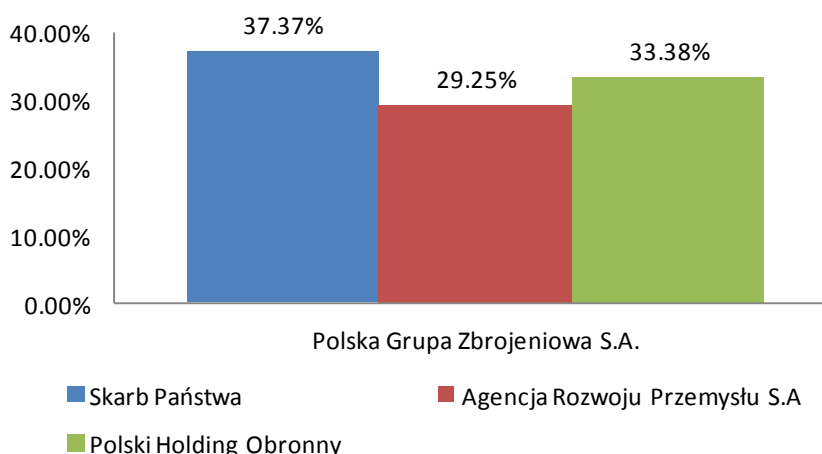

Wykres 1. Struktura udziałowa Polskiego Holdingu Obronnego

Źródło: opracowanie własne na podstawie: www.pho.pl (dostęp: 14.06.2018).

Na podstawie danych przedstawionych na wykresie 1 największym akcjonariuszem Polskiego Holdingu Obronnego jest Skarb Państwa, który posiada 84,09% udziałów PHO. Agencja Rozwoju Przemysłu S.A. będąca spółką akcyjną Skarbu Państwa posiada blisko 16% udziałów PHO. Jedynie 0,16% udziałów Polskiego Holdingu Obronnego pozostaje w rękach prywatnych.

Kolejną grupą kapitałową skupiającą przedsiębiorstwa z branży zbrojeniowej jest Polska Grupa Zbrojeniowa S. A. Koncern należy do jednych z największych w Europie skupiając wokół siebie ponad 60 przedsiębiorstw i osiągając 4,5 mld przychodów rocznie¹⁴. Polska Grupa Zbrojeniowa została założona przez Skarb Państwa w roku 2013. Wykres 2 przedstawia strukturę własnościową PGZ S.A.

Wykres 2. Struktura udziałowa Polskiej Grupy Zbrojeniowej S. A.

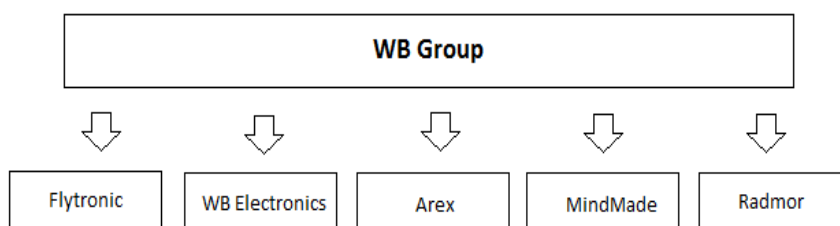
Źródło: opracowanie własne na podstawie: Raport NIK *Budowa i funkcjonowanie Polskiej Grupy Zbrojeniowej S.A.*, Warszawa 2016, s. 4.

¹⁴ www.pgzs.a.pl (dostęp 14.06.2018)

Informacje zawarte w wykresie 2 pokazują, że Polska Grupa Zbrojeniowa należy w 100% do majątku państwowego. Największym udziałowcem PGZ jest Skarb Państwa – 37,37%. Polski Holding Obronny posiada 33,38% akcji PGZ – jest to udział porównywalny do udziału Skarbu Państwa w badanym podmiocie. Najmniejszy udział w kapitale PGZ posiada Agencja Rozwoju Przemysłu – 29,25%. Struktura właścicielska Polskiej Grupy Zbrojeniowej jest dość mocno skonsolidowana. Właścicielami są trzy podmioty państwowe, które posiadają zbliżone do siebie wysokości udziałów. Polska Grupa Zbrojeniowa S. A. jest spółką akcyjną należącą w całości do Skarbu Państwa, ponieważ wszyscy udziałowcy PGZ są podmiotami w całości należącymi do kapitału państwowego.

Trzecim elementem branży zbrojeniowej w Polsce są przedsiębiorstwa prywatne. Sektor prywatny przedsiębiorstw świadczących usługi dla branży zbrojeniowej charakteryzuje się zdecydowanie najmniejszym udziałem zarówno pod względem uzyskiwanych obrotów jak i liczby zatrudnień. Szacuje się, że roczne obroty prywatnych przedsiębiorstw są pięć razy mniejsze niż roczne obroty Polskiej Grupy Zbrojeniowej S. A.¹⁵

WB Electronics jest największą w kraju prywatną grupą przedsiębiorstw zbrojeniowych. Grupa WB Electronics składa się z pięciu przedsiębiorstw. Rysunek 4 przedstawia w sposób graficzny strukturę Grupy WB Electronics.

Rysunek 4. Struktura prywatnej grupy zbrojeniowej WB Group

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <http://wb.com.pl/wb-group/>
(dostęp: 15.06.2018).

Tworzenie WB Group rozpoczęło się w 2009 r. od objęcia przez WB Electronics udziałów we Flytronic Sp. z o.o. Następnie w 2011 r. do Grupy dołączyły trzy firmy – Radmor S.A., Arex sp. z o.o. i MindMade sp. z o.o. WB Electronics jest liderem WB Group, największej w Polsce prywatnej grupy przemysłowej pracującej na rzecz obronności państwa. W skład Grupy wchodzi obecnie pięć firm – WB Electronics S.A., Arex sp. z o.o., Flytronic sp. z o.o., MindMade sp. z o.o. i Radmor S.A.¹⁶

WB Group jest największą prywatną grupą kapitałową w sektorze zbrojeniowym. Znaczącymi podmiotami prywatnymi świadczącymi usługi dla polskiej armii są również:

- Lubawa (namioty, osłony balistyczne, odzież ochronna);
- Vigo System (detektory podczerwieni);
- AMZ Kutno (pojazdy opancerzone);

¹⁵<http://www.rp.pl/Przemysl-Obronny/307099992-Prywatna-zbrojeniowka-walczy-o-pozostanie-na-wojskowych-radarach.html> (dostęp: 15.06.2018)

¹⁶ <http://wb.com.pl/wb-group/> (dostęp: 15.06.2018)

- Auto-Hit (dostawca ciężkiego transportu);
- DGT Straszyn (teleinformatyka);
- Teldat (teleinformatyka);
- Sitec (teleinformatyka);
- PZL Mielec/Sikorsky;
- PZL Świdnik/Leonardo Helicopters;
- PZL Okęcie/Airbus Group;
- WSK Rzeszów/UTC;
- Avio Aero/ GE¹⁷.

Wymienione powyżej przedsiębiorstwa są największymi podmiotami prywatnymi z branży zbrojeniowej w Polsce. Należy podkreślić, że nie są to jedyne podmioty prywatne świadczące swoje usługi w sektorze zbrojeniowym w Polsce.

Z uwagi na trwający proces konsolidacji polskiego przemysłu zbrojeniowego, dokładne określenie struktury przedsiębiorstw należących do polskiego przemysłu zbrojeniowego implikuje znaczne utrudnienia. Dodatkowo wrażliwość badanej problematyki powoduje ograniczenia w dostępie i publikacji tego typu informacji.

Jak polski sektor zbrojeniowy może skorzystać z Europejskiego Funduszu Obronnego?

Polski sektor zbrojeniowy stoi przed szansą pozyskania dodatkowego źródła finansowania projektów z obszaru militarno-obronnego. Przede wszystkim, aby skorzystać z kapitału zgromadzonego w Europejskim Funduszu Obronnym firmy z polskiego sektora zbrojeniowego powinny uruchomić projekty badawcze, programy rozwojowe oraz inicjatywy pozyskiwania sprzętu i uzbrojenia wojskowego wspólnie z innymi krajami członkowskimi Unii Europejskiej (minimum 2). Należy podkreślić, że Europejski Fundusz Obronny nie partycypuje w kosztach związanych z działalnością badawczo-rozwojową prowadzoną przez poszczególne kraje członkowskie Unii Europejskiej. Nie ma możliwości skorzystania z funduszu przy zakupach u krajowych podmiotów i firm spoza Unii Europejskiej. Również programy zakupu sprzętu i uzbrojenia oparte o offset są pozbawione finansowania z Europejskiego Funduszu Obronnego¹⁸. Firmy z polskiego sektora zbrojeniowego uczestniczą w dwóch projektach współfinansowanych w ramach Europejskiego Funduszu Obronnego. Są to między innymi:

- Pythia–projekt, który ukierunkowany jest na identyfikację głównych trendów w szybko zmieniających się technologiach obronnych. Polskim podmiotem biorącym udział w badaniach jest Wojskowa Akademia Techniczna. W projekcie oprócz Polski uczestniczą: Bułgaria, Francja, Włochy, Wielka Brytania.
- Gossra – projekt, którego głównym celem jest zapewnienie kompatybilności sprzętu używanego przez żołnierzy (np. cyfrowych okularów lub czujników) poprzez określenie sposobów łączenia poszczególnych podzespołów wyposażenia. Dzięki tym założeniom tworzone nowe urządzenia będą mogły być

¹⁷ <http://www.rp.pl/Przemysl-Obronny/307099992-Prywatna-zbrojeniowka-walczy-o-pozostanie-na-wojskowych-radarach.html> (dostęp 15.06.2018)

¹⁸ <http://www.pism.pl/publikacje/komentarz/nr-26-2017> (dostęp 15.06.2018)

używane z dotychczasowo wytworzonym sprzętem używanym przez żołnierzy. W projekcie oprócz Polski biorą udział następujące kraje: Hiszpania, Holandia, Niemcy, Włochy, Portugalia, Szwecja¹⁹.

Polska jako członek Unii Europejskiej uczestniczy w tzw. stałej współpracy strukturalnej PESCO (Permanent Structured Cooperation)²⁰. Celem PESCO jest wspieranie wspólnych wysiłków krajów członkowskich do rozwoju zdolności obronnych Unii Europejskiej oraz udostępnienie tych zdolności do wykorzystania przez Unię Europejską w operacjach militarnych. Z założenia projekty PESCO dążą do poprawy pozycji Unii Europejskiej na arenie międzynarodowej jako partnera w dziedzinie bezpieczeństwa oraz do zwiększenia poziomu bezpieczeństwa obywateli Unii Europejskiej²¹. W ramach stałej współpracy strukturalnej realizowane są następujące projekty:

- European Medical Command;
- European Secure Software Defined Radio;
- Network of logistic Hubs in Europe and support to Operations;
- Military Mobility;
- European Union Training Mission Competence Centre (EU TMCC);
- European Training Certification Centre for European Armies;
- Energy Operational Function EOF;
- Deployable Military Disaster Relief Capability Package;
- Maritime (semi-) Autonomous Systems for Mine Countermeasures (MAS MCM);-
- Harbour & Maritime Surveillance and Protection (HARMSPRO);
- Upgrade of Maritime Surveillance;
- Cyber Threats and Incident Response Information Sharing Platform;
- Cyber Rapid Response Teams and Mutual Assistance in Cyber Security;
- Strategic Command and Control (C2) System for CSDP Missions and Operations;
- Armoured Infantry Fighting Vehicle / Amphibious Assault Vehicle / Light Armoured Vehicle;
- Indirect Fire Support (Euro Artillery);
- EUFOR Crisis Response Operation Core (EUFOR CROC)²².

Polska uczestniczy w dwóch projektach w ramach PESCO. Pierwszy projekt ma na celu ułatwienie i standaryzację transgranicznych transportów wojska (Military Mobility). Projekt ukierunkowany jest na poprawę mobilności wojsk i sprzętu na terenie Unii Europejskiej. Głównym zadaniem projektu jest ujednoczenie i uproszczenie procedur dla transgranicznych transportów wojskowych. Liderem projektu jest Holandia. W projekcie uczestniczą 22 państwa, w tym Polska. Drugim programem realizowanym w ramach PESCO, w którym

¹⁹ <http://europedirect-olsztyn.pl/16-02-2018-europejski-fundusz-obronny-paneuropejskie-projekty-badawcze/> (dostęp 26.06.2018)

²⁰ *Decision establishing Permanent Structured Cooperation (PESCO) and determining the list of Participating Member States*, Council of the European Union, Bruksela 2017, s.6.

²¹ https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/34226/permanent-structured-cooperation-pesco-factsheet_en (dostęp 26.06.2018)

²² <https://www.consilium.europa.eu/media/32079/pesco-overview-of-first-collaborative-of-projects-for-press.pdf> (dostęp 26.06.2018)

uczestniczy Polska jest opracowanie europejskich systemów radiostacji programowalnych (European Secure Software defined Radio, ESSOR). Projektem kieruje Francja. ESSOR jest kontynuacją prac prowadzonych wcześniej pod egidą Europejskiej Agencji Obrony (European Defence Agency EDA) oraz Organizacji Jednoczącej Współpracy w Dziedzinie Uzbrojenia (Organisation for Joint Armament Cooperation OCCAR). Uczestniczy w nich polska spółka Radmor²³.

Należy podkreślić, że udział krajów członkowskich w PESCO jest dobrowolny. Jednak projekty realizowane w ramach PESCO są traktowane w sposób priorytetowy przez Europejski Fundusz Obronny. Partycypowanie Europejskiego Funduszu Obronnego w kosztach projektów realizowanych w formule PESCO wynosi 30%²⁴. Warto przypomnieć, że projekty spełniające kryteria Europejskiego Funduszu Obronnego nie będące projektami PESCO są współfinansowane w 20%.

Podsumowanie

Siłą każdej gospodarki są nowe technologie – także w dziedzinie sprzętu i uzbrojenia wojskowego. Przedsiębiorstwa z polskiego sektora zbrojeniowego dzięki funduszom z Europejskiego Funduszu Obronnego stoją przed szansą szybszego rozwoju oraz przeznaczenia większej ilości środków finansowych na inne projekty. Szacuje się, że brak współpracy pomiędzy krajami członkowskimi przy projektach badawczo rozwojowych z obszaru bezpieczeństwa i obronności kosztuje rocznie od 25 do 100 mld euro rocznie²⁵. Na uwagę zasługuje również fakt, że każde euro zainwestowane w sektor zbrojeniowy generuje 1,6 euro zwrotu w postaci wysoko wykwalifikowanej kadry, nowych technologii oraz eksportu²⁶. Dzięki kapitałowi z Europejskiego Funduszu Obronnego przedsiębiorstwa z polskiej branży zbrojeniowej mają możliwość uzyskania dofinansowania w najtrudniejszej fazie rozwoju nowych technologii, jakim jest przejście z fazy badawczej do fazy rozwojowej. Dlatego też Europejski Fundusz Obronny został pomyślany w taki sposób, aby nie tylko wspomagać finansowo obie fazy, ale przede wszystkim zbudować pomost w przechodzeniu z jednej do drugiej oraz finalnie do fazy zakupu danego produktu.

Europejski Fundusz Obronny ma być dźwignią dla projektów finansowanych przez kraje członkowskie Unii Europejskiej. Mając to na uwadze wydaje się pożądanym utworzenie w Polsce podmiotu odpowiedzialnego za koordynację i przygotowanie firm z polskiego sektora zbrojeniowego do skutecznego pozyskiwania dofinansowania z Europejskiego Funduszu Obronnego. Polska, jako członek Unii Europejskiej powinna brać aktywny udział w tworzeniu międzynarodowego rynku sprzętu i uzbrojenia wojskowego. O sile gospodarki świadczy siła podmiotów gospodarczych ją tworzących. Dlatego też wykorzystanie Europejskiego Funduszu Obronnego, jako stymulanta gospodarki jest uzasadnione i potrzebne.

²³ <https://www.defence24.pl/kolejne-polskie-projekty-w-ramach-pesco--min-logistyka-walka-przeciwminowa-artyleria-i-cyberbezpieczenstwo> (dostęp 26.06.2018)

²⁴ M. Drent, E. Wilms, D. Zandee, *Making sense of European defence*, Netherlands Institute of International Relations, Holandia 2017, s. 20.

²⁵ *Defending Europe: The case for greater EU cooperation on security and defence*, European Commission, Bruksela 2018, s. 2.

²⁶ Ibidem.

Bibliografia

1. *Decision establishing Permanent Structured Cooperation (PESCO) and determining the list of Participating Member States*, Council of the European Union, Bruksela 2017
2. *Defending Europe: The European Defence Fund Factsheet*, European Commission, Bruksela 2018
3. *Defending Europe: The European Defence Fund Factsheet*, European Commission, Bruksela 2017
4. Drent M., Wilms E., Zandee D., *Making sense of European defence*, Netherlands Institute of International Relations, Holandia 2017
5. Duda A., *Europejski Fundusz Obronny jako szansa dla polskiego przemysłu obronnego (komentarz gen. bryg. rez. Adama Dudy)*, Fundacja Stratpoints 2017
6. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/43/WE z dnia 6 maja 2009 r. w sprawie uproszczenia warunków transferów produktów związanych z obronnością we Wspólnocie, Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej 2009/L 146/1, Bruksela 2009
7. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/81/WE z dnia 13 lipca 2009 r. w sprawie koordynacji procedur udzielania niektórych zamówień na roboty budowlane, dostawy i usługi przez instytucje lub podmioty zamawiające w dziedzinach obronności i bezpieczeństwa zmieniająca dyrektywy 2004/17/WE i 2004/18/WE, Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej 2009/L 216/76. Bruksela 2009
8. *European Defence Action Plan*, European Commission, Bruksela 2016
9. Kułakowski S., *Miejsce firm prywatnych świadczących usługi dla wojska w polskim systemie obronnym*, skrypt z Ogólnopolskiej Konferencji „Organizacja i struktura polskiego przemysłu zbrojeniowego i jego zaplecza badawczo-rozwojowego jako istotnego elementu systemu obronnego państwa”, Kielce 2012
10. *Raport NIK Budowa i funkcjonowanie Polskiej Grupy Zbrojeniowej S.A.*, Warszawa 2016
11. *Strategia konsolidacji i wspierania rozwoju polskiego przemysłu obronnego w latach 2007-2012*, Warszawa 2007
12. *Strategia przekształceń strukturalnych przemysłowego potencjału obronnego w latach 2002-2005*, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 2002
13. *Traktat o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej*, Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej 2012/C 326/01, Bruksela 2012